

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. vasario 23 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Artūro Driuko ir Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), teismo posėdyje kasacinio rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės J. Š. kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. birželio 16 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės J. Š. ieškinį atsakovui biudžetinei įstaigai Šilutės lopšeliui-darželiui „Raudonkepuraitė“ dėl neteisėto nušalinimo nuo darbo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių darbuotojų pareigą pasitikrinti, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija, bei nušalinimą nuo pareigų, kai darbuotojas atsisako pasitikrinti sveikatą ir nėra galimybės jam dirbti nuotoliniu būdu, aiškinimo ir taikymo.
- Ieškovė J. Š. prašė pripažinti neteisėtą ir panaikinti atsakovo Šilutės lopšelio-darželio „Raudonkepuraitė“ direktoriaus 2021 m. rugsėjo 2 d. įsakymą Nr. P3-81 „Dėl J. Š. nušalinimo nuo pareigų, kai nėra darbuotojų galimybės dirbti nuotoliniu būdu, ir jis atsisako testuotis ir (ar) skiepytis“ (toliau – ir ginčo įsakymas), priteisti ieškovei iš atsakovo vidutinį darbo užmokestį už visą priverstinės pravaikštos laikotarpį ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
- Ieškovė nurodė, kad nuo 2007 m. rugpjūčio 23 d. darbo pas atsakovą ikimokyklinio ugdymo mokytoja, 2021–2022 mokslo metais jai patikėta dirbti su ankstyvojo amžiaus (3 metų) vaikais.
- Atsakovas 2021 m. rugsėjo 2 d. priėmė ginčo įsakymą, kuriuo nušalino ieškovę nuo tiesioginio darbo, nemokant jai darbo užmokesčio iki tos dienos, kol ieškovė nepasitikrins, ar neserga užkrečiamąja liga, arba atitiks kriterijus, kuriais vadovaujantis darbuotojams neatliekami sveikatos patikrinimai dėl COVID-19 ligos, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija nuo 2021 m. rugsėjo 3 d. iki 2021 m. gruodžio 3 d. (ne ilgiau kaip tris mėnesius).
- Ieškovė su tokio atsakovo sprendimu nesutiko, kreipėsi į Darbo ginčų komisiją dėl individualaus darbo ginčo išnagrinėjimo, tačiau jos prašymas buvo atmestas kaip nepagrįstas.
- Ieškovė kreipėsi į teismą, ieškinyje nurodė, kad, nušalindamas ją nuo darbo, atsakovas nepateikė jokių įrodymų, patvirtinančių, jog egzistuoja Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) 49 straipsnio 2 dalies taikymo sąlygos, t. y. nemurodė, koks pareigūnas ar organas atsakovui pateikė rašytinį reikalavimą nušalinti ieškovę nuo darbo, nepagrindė, kad tas pareigūnas ar organas, kuris tariamai pateikė rašytinį reikalavimą nušalinti ieškovę nuo darbo, turi įstatymu suteiktą nušalinimo teisę.
- Ginčo įsakymas taip pat neatitinka jo priėmimo metu galiojusios redakcijos Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo (toliau – ŽULPKĮ) 18 straipsnio 1 dalies nuostatų, pagal kurias būtent Vyriausybė yra įgaliota patvirtinti Darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams, pasitikrinusiems ir (ar) periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, sąrašą, o darbdaviui nesuteikiamas įgaliojimų nušalinti darbuotoją nuo darbo, nemokant jam darbo užmokesčio.
- Ginčo įsakymas pripažintinas neteisėtu ir ŽULPKĮ 18 straipsnio 4 dalies pagrindu nes atsakovas supažindino ieškovę su Lietuvos Respublikos Seimo, Vyriausybės, sveikatos apsaugos ministro, Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus priimtais nominaliais teisės aktais, tačiau raštu neinformavo ieškovės, kad ji įtraukta į darbuotojų, turinčių pareigą atlikti sveikatos patikrinimą dėl COVID-19 ligos sąrašą, ir nemurodė konkretaus termino (periodišku), kurio šie patikrinimai privalo būti atlikti.
- Atsakovas nepaskyrė ieškovės dirbti nuotoliniu būdu, nepagrįstai nusprendė, kad ieškovė savo darbo funkcijų atlikimo vietoje turi nuolatinių tiesioginių kontaktų su kitais asmenimis, nors atsakovas jau anksčiau buvo organizavęs ugdymą nuotoliniu būdu, taigi ieškovės darbo funkcijos, atsižvelgiant į atliekamo darbo pobūdį, galėjo būti atliktos nuotoliniu būdu.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Tauragės apylinkės teismas 2022 m. kovo 2 d. sprendimu ieškinį atmetė.
- Teismas nurodė, kad 2021 m. kovo 27 d. įsigaliojusiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 178 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 7 d. nutarimo Nr. 544 „Dėl darbų ir veiklų sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams, tik iš anksto pasitikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sąrašo ir šių darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Vyriausybės nutarimas Nr. 178) patvirtinto Darbų ir veiklos sričių, kuriose leidžiama dirbti darbuotojams, pasitikrinusiems ir (ar) periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, sąrašo (toliau – Darbų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąrašas) 2.3.1 punkte yra nurodyta švietimo įstaigų veikla, o pagal atsakovo nuostatus lopšelio-darželio veikla yra priskiriama švietimo įstaigų veiklai.
- Iš atsakovo teiginių teismas nustatė, kad 2021 m. kovo mėn. atsakovas sudarė darbuotojų, kurie turi pasitikrinti, ar neserga COVID-19 liga, sąrašą (toliau – Darbuotojų sąrašas) ir asmeniškai kiekvieną darbuotoją informavo apie pareigą pristatyti pažymą, kad neserga COVID-19 liga. Atsakovo direktoriaus 2021 m. rugsėjo 15 d. įsakymu buvo patvirtintas atsakovo darbuotojų profilaktinių tyrimų dėl COVID-19 organizavimo tvarkos aprašas.
- Teismas nustatė, kad ieškovė buvo pasirašytinai supažindinta su Vyriausybės nutarimu Nr. 178, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2021 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. V-1946 „Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis darbuotojams neatliekami sveikatos patikrinimai, ar neserga COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, nustatymo“, Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. liepos 26 d. įsakymu „Dėl Šilutės rajono savivaldybės įstaigų darbuotojų, kuriems leidžiama dirbti darbuotojais, pasitikrinusiems ir (ar) periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, sveikatos tikrinimosi tvarkos patvirtinimo“, ŽULPKĮ.
- Remdamasis šalių 2021 m. rugpjūčio 31 d. pasirašytu dokumentu „Nesutikimas jokiems vidiniams kūno intervenciniams testams ar tyrimams atlikti, implantuojamųjų medicinos priemonių (prietaisų)“ (toliau – Nesutikimas Nr. 2) teismas pripažino, kad ieškovė atsisakė profilaktikai tirti dėl COVID-19.
- Teismas nusprendė, kad pagal ikimokyklinio ugdymo mokytojo pareigybės aprašymo ir atsakovo patvirtinto Darbuotojų, tiesiogiai dirbančių su vaikais, tvarkos aprašo nuostatas pedagogo pareigos neatliekami susijusios su fiziniu kontaktu. Ieškovės nurodytas situacijas, kai tam tikrais laikotarpiais Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais atsakovo veikloje buvo įvestas infekcijų plitimą ribojantis režimas, stabdomas ugdymo procesas ir atsakovo darbuotojai (tarp jų – ir ieškovė) dirbo nuotoliniu būdu, teismas vertino kaip skirtingas nei šio ginčo atveju (šiuo atveju ugdymo procesas nebuvo stabdomas), be to, remiantis dalimi savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymų, ugdymas nuotoliniu būdu buvo organizuojamas ne ikimokyklinio, o priešmokyklinio ugdymo grupėse, kuriose dirbti ieškovė neturėjo reikiamos kvalifikacijos.
- Teismas pripažino, kad aplinkybė, jog ieškovė atsisakė tirti dėl COVID-19 ir nepateikė įrodymų, kad atitinka kriterijus, dėl kurių sveikatos patikrinimai neatliekami, patvirtina, jog ieškovė kėlė riziką asmenims, su kuriais ji tiesiogiai kontaktavo darbe. Atsižvelgdamas į tai teismas konstatavo, kad, nesant galimybės ieškovei dirbti nuotoliniu būdu ar būti perkeltai į kitas pareigas, atsakovas pagrįstai ir teisėtai priėmė ginčo įsakymą.
- Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės apeliacinį skundą, 2022 m. birželio 16 d. nutartimi Tauragės apylinkės teismo 2022 m. kovo 2 d. sprendimą paliko nepakeistą.
- Kolegija atkreipė dėmesį į aplinkybes, kad atsakovas kartu su atsiliepimu į ieškinį pateikė Darbuotojų sąrašą, taip pat Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – NVSC) 2021 m. balandžio 29 d. Karantino režimo priemonių laikymosi kontrolės rezultatų aktą (toliau – NVSC rezultatų aktas), kuriame karantino režimo priemonės (tarp jų – ir tyrimų dėl COVID-19 organizavimo) įtvirtinančių teisės aktų reikalavimų pažeidimo nenustatyta. Prie šio akto pridėtas ieškovės 2021 m. balandžio 10 d. nesutikimas (*pastaba – šiame dokumente nurodyta jo pasirašymo data – 2021 m. balandžio 1 d. (1 t., b. l. 118). Teisėjų kolegija nutartį keičia klaidingai nurodė Nesutikimo datą (2021 m. balandžio 10 d.), tačiau toks rašymo apsirinkimas nedaro įtakos dokumento teisiniam vertinimui*) (toliau – ir Nesutikimas Nr. 1.). Nurodytu duomenų pagrindu kolegija nusprendė, kad atsakovas jau iki 2021 m. balandžio 10 d. buvo sudaręs Darbuotojų sąrašą ir ieškovė buvo tinkamai supažindinta su jos pareiga pasitikrinti sveikatą, tačiau Nesutikimu Nr. 1 atsisakė tai padaryti.
- Kolegija pažymėjo, kad švietimo darbuotojų pareigą pasitikrinti sveikatą kilo ne iš įtraukimo į atitinkamą darbuotojų sąrašą, o iš teisės aktų nuostatų – Vyriausybės nutarimu Nr. 178 patvirtinta Darbuotojų, kuriems leidžiama dirbti pasitikrinusiems ir (ar) periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, sveikatos tikrinimosi tvarka (toliau – Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarka) buvo išsamiai detalizuota Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. liepos 26 d. įsakyme, kuris tiesiogiai taikomas atsakovo darbuotojams.
- Kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad Nesutikimais Nr. 1 ir Nr. 2 (toliau kartu – Nesutikimai) ieškovė raštu atsisakė profilaktikai tirti dėl COVID-19 ligos dėl tepinėlių iš nosiaryklės ar burnos ėmimo, pažymėdama, kad, remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. V-2797 patvirtinto COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) nustatymo tyrimų ir serologinių tyrimų atlikimo tvarkos aprašu (toliau – COVID-19 tyrimų atlikimo tvarkos aprašas) nuostatomis, COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) nustatymas vyksta tik tyrimo (testavimo) būdu.
- Kolegija nurodė, kad Lietuvių kalbos instituto parengtame „Lietuvių kalbos žodyne“ žodis „kontaktas“ yra žodžio „sąlytis“ sinonimas. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro techninėje ataskaitoje „Sąlytį turėjusių asmenų išskirtinimas“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Rekomendacijose dėl sąlytį su COVID-19 atveju turėjusių asmenų valdymo vartojamos dvi atskiros sąvokos: 1) „fizišinis sąlytis (kontaktas)“, kuris pasireiškia atitinkamų asmenų bendravimu iki 2 metrų atstumu ir ilgiau nei 15 min. arba atitinkamų asmenų bendravimu be apsaugos priemonių su užkrėtais COVID-19 atveju tik su sąlyčiu; 2) „fizišinis fizinis sąlytis (kontaktas)“, kurio metu, pavyzdžiui, spaudžiam ranka ir pan. Panašių nuostatų laikomasi ir sveikatos apsaugos ministro įsakymais patvirtintose izoliavimo taisyklėse. Remdamasi nurodytais teisės aktais kolegija konstatavo, kad Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkoje įtvirtinta tiesioginio sąlyčio (kontakto) sąvoka apima tiek tiesioginį fizinį kontaktą, tiek ir buvimą, bendravimą tarp asmenų mažesniu nei 2 metrų atstumu ilgiau nei 15 min.
- Kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad ieškovė dėl to, jog atsisakė atlikti tyrimų dėl COVID-19, kėlė riziką asmenims, su kuriais tiesiogiai kontaktavo darbe. Ieškovė dirbdama privalėjo vadovautis Darželio darbuotojų, tiesiogiai dirbančių su vaikais, tvarkos aprašu ir Darželio ugdymo (ugdymosi) organizavimo aprašu, pagal kuriuos ikimokyklinio ugdymo(si) veikla organizuojama 7.00–17.30 valandomis ir pagal tėvų poreikius prailginama iki 18.00 val. Taigi, ieškovė visą darbo laiką praleisdavo su savo ugdytiniais, t. y. savo darbe su ugdytiniais turėjo tiesioginį nuolatinį kontaktą.
- Teisėjų kolegija nurodė, kad bendras ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo organizavimo principas yra jų ikimokyklinio ugdymas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, kuri kartu vykdo ir vaikų priežiūrą. Atsakovo anksčiau taikytas nuotolinis vaikų ugdymas, kuriuo kaip pagrindu leisti dirbti nuotoliniu būdu rėmėsi ieškovė, buvo grindžiamas tuo laikotarpio taikytu privalomu teisiniu reguliavimu (infekcijų plitimą ribojančio režimo taikymu), be to, ieškovės nurodyti Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymai buvo skirti priešmokykliniam ugdymui, kurį organizuoti ieškovė neturėjo reikiamos kvalifikacijos.
- Kolegija konstatavo, kad atsakovas negalėjo pasilyti ieškovei dirbti nuotoliniu būdu su 3 metų ugdytiniais (yra leidžiamas tik priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymas nuotoliniu būdu arba jei įstaigoje paskelbtas karantinas), tokio amžiaus vaikų ugdymo procesas nuotoliniu būdu būtų neįmanomas, ieškovė negalėtų atlikti pareigybės aprašyme ir atsakovo vidiniuose teisės aktuose nustatytų tiesioginių savo funkcijų. Be to, atsakovas negalėjo laikinai perkelti ieškovės į kitas pareigas, nes visi etatai buvo užimti.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

- Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. birželio 16 d. nutartį ir Tauragės apylinkės teismo 2022 m. kovo 2 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – ieškinį tenkinti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - ŽULPKĮ 18 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad darbuotojų, privalančių pasitikrinti, ar neserga užkrečiamąja liga sveikatos tikrinimo tvarką nustato Vyriausybė. Įgyvendindama šį įstatymą leidėjo

pavedimą Vyriausybė nutarimu Nr. 178 patvirtino Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarką. Šis teisinis reguliavimas kartu su konstitucine doktrina, kad įstatymo formuluoat „vyriausybės nustatyta tvarka“ reiskia, jog nurodyta tvarka turi nustatyti pati Vyriausybė ir jo padaryti ji negali pavesti jokiai kitai institucijai, teikia pagrindą daryti išvadą, kad, įgyvendinant privalomo sveikatos tikrinimo dėl užkrečiamosios ligos, dėl kurios paskelbta ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, procedūras, darbdavio ir darbuotojo teisės bei pareigos, taip pat ir jų apimtį (tik, kiek šių klausimų nereguliuoja ZULPKĮ) yra (gali būti) nustatyta tik Vyriausybės priimtu nutarimu. Atitinkamai darbdavio nurodymai, kiek tai susiję su darbuotojo pareiga pasitikrinti, ar jis neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios paskelbta ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, privalo atitikti ZULPKĮ ir Vyriausybės nustatytą Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarką; jei darbdavio nurodymai neatitinka šių teisės aktų normų, jie laikytini neteisėtais. Svarbu tai, kad nei ZULPKĮ, nei Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkoje nebuvo nustatyta, kaip (kokių būdu) darbdavys informuoja darbuotoją apie jo pareigą pasitikrinti sveikatą dėl užkrečiamosios ligos, dėl kurios yra paskelbta ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, kas ir kaip konkrečiai atlieka tokių sveikatos patikrinimų, kokius kitus veiksmus turi atlikti darbdavys, kad užtikrintų, jog Darbų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąraše nurodytus darbus dirbtų tik nustatyta tvarka sveikatą patikrinę darbuotojai.

- 25.2. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad švietimo darbuotojų pareigą pasitikrinti sveikatą kilo ne iš įtraukimo į atitinkamą darbuotojų sąrašą, o iš teisės aktų nuostatų. Tokia išvada neatitinka Vyriausybės patvirtintos Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos 5 punkto nuostatos dėl darbdavio pareigos sudaryti ir nuolat atnaujinti darbuotojų, privalančių periodiškai patikrinti sveikatą, sąrašą bei informuoti jame nurodytus darbuotojus apie pareigą pasitikrinti, prieštarauja Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos 4 punktui, kad periodiškai tikrintis privalo ne visi Vyriausybės patvirtintame Darbų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąraše nurodyti darbuotojai, o tik tie, kurie turi nuolatinį tiesioginį kontaktą su kitais asmenimis.
- 25.3. Faktą, kad atsakovas sudarė Darbuotojų sąrašą ir informavo ieškovę apie pareigą tikrintis sveikatą, apeliacinės instancijos teismas nustatė remdamasis NVSC rezultatais, tačiau tokia išvada šiame akte nebuvo nurodyta. Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos 5 punkte nenustatyta, kokia forma turi būti informuojamas darbuotojas, tad padarius šį žodžių, būtų apskunkintos darbuotojo (silpnosios šalies) galimybės ginti savo pažeistas teises. Siekiant to išvengti, pagal analogiją turėtų būti taikomas Vyriausybės nutarimu Nr. 178 patvirtintas Darbuotojų, kuriems leidžiama dirbti tik iš anksto patikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sveikatos tikrinimosi tvarkos 6 punktas, pagal kurį darbdavys, siųsdamas darbuotoją tikrintis sveikatos, privalo užpildyti atitinkamos formos pažymą.
- 25.4. NVSC rezultatai akte buvo nustatyti, kad ieškovė atsakovui pateikė Nesutikimą Nr. 1 ir kad ieškovė nėra atlikusi sveikatos patikrinimo. Nors NVSC šios aplinkybės buvo žinomos, NVSC rezultatai akte jokių teisės aktų reikalavimų pažeidimų nenustatė. Atsižvelgdamas į tai ieškovė daro išvadą, kad NVSC, nors ir netiesiogiai, darbuotoją, kad aplinkybė, jog ieškovė nėra atlikusi (neatlieka) periodinio profilaktinio sveikatos patikrinimo ir dėl to nėra nušalinusi nuo darbo, galiojančių teisės aktų nepažeidžia. Apeliacinės instancijos teismas ignoravo šią išvadą, taip pažeisdamas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą (toliau – ir **CPK**) 176 straipsnio 1 dalyje, 183 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas įrodymų vertinimo taisykles.
- 25.5. Teismai netinkamai aiškino Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos 4 punkte įtvirtintą sąvoką „nuolatinis tiesioginis kontaktas“ ir dėl to padarė nepagrįstą išvadą, kad ieškovė savo darbo funkcijų atlikimo vietoje turi nuolatinį tiesioginį kontaktą su kitais asmenimis. Nei ZULPKĮ, nei Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkoje nurodyta, kas yra laikoma nuolatiniu tiesioginiu kontaktu, todėl šis teisinis neapibrėžtumas aiškintinas darbuotojo (silpnosios šalies) naudai. Apeliacinės instancijos teismas „kontaktą“ aiškino per šio žodžio sinonimą „sąlytis“, tačiau neatsižvelgė į tai, kad pirmoji žodžio „sąlytis“ reikšmė – fizinis kontaktas. Teismas rėmėsi šios nutarties 21 punkte nurodytuose teisės aktuose pateiktais apibrėžimais, nors šie teisės aktai reglamentuoja sąlytis su sergančiais COVID-19 ligą turėjusiu asmenų pareigas, o ne darbuotojų pareigas tikrintis sveikatą. Be to, iš Rekomendacijose dėl sąlytis su COVID-19 atveju turėjusių asmenų valdymo pateikto apibrėžimo matyti, kad kontaktą turėjusiu asmeniu laikomas tik asmuo, turintis tiesioginį fizinį kontaktą (o ne asmuo, turintis tiesioginį sąlytį).
- 25.6. ŽULPKĮ 18 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas vienintelis – darbuotojo atliekamo darbo pobūdis – kriterijus, kurio remiantis nustatoma, ar darbuotojas, atsisakęs nustatytą laiką pasitikrinti, ar neserga užkrečiamąja liga, gali būti skiriamas dirbti nuotoliniu būdu (ir tik nesant tokių galimybių – gali (privalo) būti nušalinamas nuo darbo). Tai reiskia, kad jeigu, atsižvelgiant į atliekamo darbo pobūdį, darbuotojas savo darbo funkcijas turi galimybę (techniškai gali) atlikti nuotoliniu būdu, darbdavys privalo paskirti darbuotoją dirbti nuotoliniu būdu ir atitinkamai darbuotojo nušalinimas nuo darbo tokiu atveju nėra galimas. Apeliacinės instancijos teismo išvada, kad ieškovės darbas nuotoliniu būdu būtų galimas tik tuo atveju, jei savivaldybės administracijos įsakymu įstaigoje būtų paskelbtas karantinas, niekuo nepagrįsta, neatitinka ZULPKĮ 18 straipsnio 4 dalis nuostatų. Teismas taip pat be pagrindo nusprendė, kad yra leidžiamas tik priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymas nuotoliniu būdu, o ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo procesas nuotoliniu būdu neįmanomas, ieškovė nuotoliniu būdu negalėtų atlikti savo tiesioginių funkcijų. Toks vertinimas neatitinka bylos duomenų – atsakovo 2022 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. P-3-21 „Dėl I Š. nušalinimo nuo darbo nutraukimo“, kurio ieškovė nuo 2022 m. vasario 7 d. buvo grąžinta į darbą atlikti savo darbo funkcijų nuotoliniu būdu.
- 25.7. Apeliacinės instancijos teismas klaidingai kvalifikavo ieškovės Nesutikimus. Juose nurodoma, kad ieškovė atsisako intervencinių medicininių procedūrų atlikimo, tačiau tai nereiskia atsisakymo atlikti profilaktinį sveikatos patikrinimą dėl COVID-19 ligos. Nei ZULPKĮ, nei Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkoje nebuvo nustatyta, kad darbuotojas, kuriam tenka privalo atlikti periodinį sveikatos patikrinimą, privalo atlikti kokius nors konkrečius medicininius tyrimus, testus ir pan.; profilaktinis sveikatos patikrinimas negali būti sutapatinamas su konkretais invazinio medicininio tyrimo atlikimu. Išvada, kad COVID-19 patikrinimas vyksta tik tyrimo (testavimo) būdu, apeliacinės instancijos teismas padarė remdamasis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. V-2797 patvirtintu COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) tyrimų atlikimo aprašu, nors, remiantis ZULPKĮ 18 straipsnio 1 dalimi, būtent Vyriausybė buvo pavesta nustatyti darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarką ir ji negalėjo šio pavedimo perleisti jokiam kitam subjektui.
26. Atsakovas atsiliepinį į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepinime nurodomi šie argumentai:
- 26.1. Kasaciniame skunde netinkamai aiškinamos Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos nuostatos. Šios tvarkos galiojimi būtina, kad šalje būtų paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas; tai buvo padaryta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“. Šio nutarimo 3.2.3.2 punkte nustatyta, kad asmens sveikatos priežiūros paslaugų dėl COVID-19 organizavimo tvarką pagal kompetenciją nustato sveikatos apsaugos ministras ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas Valdant COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimą, vieną iš pagrindinių vaidmenų teisėkuroje atliko Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas, jo sprendimas buvo nustatyta Tyrimų dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) organizavimo tvarka (2020 m. gegužės 29 d. sprendimas Nr. V-1336), Eminių paėmimo mobiliosiose punktuose COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) tyrimams ir testams atlikti organizavimo tvarkos aprašas (2020 m. kovo 16 d. įsakymas Nr. V-390) ir išsprendė kiti reikšmingi klausimai. Sistemškai vertinant Vyriausybės nutarimus dėl Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos patvirtinimo ir ekstremaliosios situacijos paskelbimo bei juos detalizuojančius valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo sprendimus ir įsakymus, pripažintina, kad sveikatos tikrinimosi tvarka buvo aiški ir nuosekli, todėl kasacinio skundo argumentai, kad nebuvo aišku, kas atlieka ir kaip konkrečiai yra atliekamas darbuotojo sveikatos patikrinimas dėl užkrečiamosios ligos, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, yra nepagrįsti.
- 26.2. Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos 5 punkte nėra nurodytas būdas (žodžių ar raštu), kurio darbdavys informuoja darbuotoją apie jo pareigą pasitikrinti sveikatą, todėl darbdavys yra laisvas pasirinkti tokios informacijos pateikimo būdą. Teismai konstatavo, kad atsakovas tinkamai informavo ieškovę apie pareigą periodiškai tikrintis sveikatą, ši išvada padaryta remiantis ne tik atsakovo paaiškinimais, bet ir objektyviais byloje esančiais įrodymais (šios nutarties 13, 18 punktai). **DK** 24 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, įgyvendindami savo teises ir vykdydami pareigas, darbdaviai ir darbuotojai privalo veikti sąžiningai, bendradarbiauti, nepiktaudžiauti teise. Ieškovė šiu principų nesilaikė, net ir supažindinta su ginčo įsakymu bei 2021 m. gruodžio 3 d. įsakymu dėl nušalinimo pratęsimo, neatliko jokių veiksmų, nepateikė darbdaviui sveikatos patikrinimo rezultatų, o laikėsi pozicijos, kad darbdavys jos neinformavo apie būtinumą pasitikrinti sveikatą.
- 26.3. Kasacinio skundo argumentai dėl įstatymo analogijos taikymo sprendžiant dėl darbuotojų informavimo apie pareigą tikrintis sveikatą tvarkos nepagrįsti, tokia tvarka aiškiai apibrėžia šios nutarties 26.1 punkte nurodytuose teisės aktuose.
- 26.4. Byloje nebuvo ginčijamas NVSC rezultatai akto teisėtumas, todėl teismai neturėjo pagrindo vertinti šio akto išvados, kad atsakovo veikloje galiojančių teisės aktų pažeidimų nenustatyta (atitinkamai kad, kaip nurodoma kasaciniame skunde, atsakovas, neušalinęs nuo darbo sveikatos nepatikrinusių ieškovės, elgėsi teisėtai). Šis įrodymas vertintas atsakovo pareigos sudaryti Darbuotojų sąrašą ir apie jį informuoti darbuotojus, (ne)vykdymo kontekste, atliekant šį vertinimą **CPK** nurodytą pažeidimų nepadaryta.
- 26.5. Ieškovė netinkamai aiškina Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos 4 punkte įtvirtintos sąvokos „nuolatinis tiesioginis kontaktas“ reikšmę, ją tapatinama tik su nuolatiniu tiesioginiu fizinio asmenų kontaktu. Žodžio „kontaktas“, kai jis vartojamas žmonių santykiams apibrėžti, reikšmė neapsiriboja tik fiziniam kontaktui (sąlyčiu) apibrėžti, tačiau darbuotojas, susitikimas, ryšiai, sąlytis. Apibrėžiant asmens didelę riziką užsikrėsti COVID-19 liga Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro techninėje ataskaitoje „Sąlytis turėjusių asmenų šališkumo“ vartojama „artimo kontakto“ sąvoka, o Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Rekomendacijose dėl sąlytis su COVID-19 atveju turėjusių asmenų valdymo – „artimo sąlyčio“ sąvoka; jų reikšmė lietuvių kalboje yra analogiška. Atsižvelgiant į tai darytina išvada, kad tiesioginis kontaktas (sąlytis) su COVID-19 ligos atveju yra tada, kai asmenys bendrauja iki 2 m atstumu ilgiau nei 15 min. Ieškovės aiškinimas, kad tiesioginis kontaktas reiskia tik fizinį asmenų kontaktą, yra neteisingas, nes pirmiau nurodytuose dokumentuose tiesioginis fizinis sąlytis (kontaktas) yra nurodytas kaip kitas artimo kontakto pagal galimybę užsikrėsti COVID-19 liga būdas.
- 26.6. Ieškovė aplinkybę, kad jai nepagrįstai nebuvo leista dirbti nuotoliniu būdu, grindžia faktu, jog atsakovo 2022 m. vasario 4 d. įsakymu Nr. P-3-21 jį nuo 2022 m. vasario 7 d. buvo grąžinta į darbą atlikti savo darbo funkcijų nuotoliniu būdu. Šis įsakymas buvo priimtas Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimo stabdyti ugdymo procesą lopšelyje-darželyje „Raudonkrepuraitė“ pagrindu, todėl nepatvirtinta, kad ieškovės darbo pobūdis leidžia jai dirbti nuotoliniu būdu. Kaip teisingai nustatė teismai, ginčo įsakymu priimimo metu atsakovo vykdomas ugdymo procesas nebuvo stabdomas, todėl buvo negalima situacija, kad ieškovė nuotoliniu būdu (būdamas kitose nei darbo vietoje) ugdytų įstaigą atvestus trejų metų vaikus. Be to, ieškovė, dirbdama nuotoliniu būdu, negalėtų atlikti savo tiesioginių funkcijų.
- 26.7. Ieškovės pateikti Nesutikimai patvirtina, kad atsakovas supažindino ieškovę su pareiga pasitikrinti sveikatą dėl COVID-19 ligos ir pateikti sveikatos patikrinimo rezultatus tačiau ieškovė raštu atsisakė tai padaryti – išreikšė aiškią valią, kad nesutinka tirti ir testuoti dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos).

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasacine tvarka ribų

27. Pagal **CPK 353 straipsnio** 1 dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiskia, kad kasacinis teismas sprendžia šimtini teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai išskirti kasaciniame skunde (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019, 36 punktas; 2022 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-203-969/2022, 23 punktas).
28. Ieškovė kasaciniame skunde suformulavo Lietuvos Respublikos Vyriausybės kompetencijai priskirtiną reguliuoti klausinių delegavimo kitam teisėkūros subjektui problemą, kuri, anot ieškovės, yra tiesiogiai susijusi su bylą nagrinėjusių teismų priimtų procesinių sprendimų argumentacija. Teisėjų kolegija, nenustačiusi pagrindų peržengti bylos nagrinėjimo kasacine tvarka ribas, nusprendžia, kad pirmiausia tikslinga pasisakyti dėl šio ieškovės nurodomo argumento.
- Dėl byloje taikyto COVID-19 ligos valdymo teisinio reguliavimo aiškinimo ir taikymo*
29. Ieškovė, ginčydamas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus, kuriais atmetas jos reikalavimas panaikinti atsakovo 2021 m. rugsėjo 2 d. įsakymą dėl ieškovės nušalinimo nuo pareigų, nemokant jai darbo užmokesčio iki šios dienos, kol ieškovė nepasitikrins, ar neserga užkrečiamąja liga, kasaciniame skunde kelia klausimus dėl ZULPKĮ 18 straipsnio ir Vyriausybės nutarimu Nr. 178 patvirtintos Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos nuostatų aiškinimo ir taikymo. Ieškovė nurodo, kad įstatymų leidėjai būtent Vyriausybę delegavę pareigą nustatyti darbuotojų, privalančių pasitikrinti, ar neserga užkrečiamąja liga, sveikatos tikrinimo tvarką, tokią tvarką turi nustatyti pati Vyriausybė ir jo padaryti ji negali pavesti jokiai kitai institucijai. Kasaciniame skunde pabrėžiama, kad nei ZULPKĮ, nei Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkoje nebuvo nustatyta, kaip (kokių būdu) darbdavys informuoja darbuotoją apie jo pareigą pasitikrinti sveikatą dėl užkrečiamosios ligos, dėl kurios yra paskelbta ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, kas ir kaip konkrečiai atlieka tokių sveikatos patikrinimų, kokius kitus veiksmus turi atlikti darbdavys, kad užtikrintų, jog Darbų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąraše nurodytus darbus dirbtų tik nustatyta tvarka sveikatą patikrinę darbuotojai.
30. Atsakti į kasaciniame skunde keliamas teisės taikymo klausimus, aktualu tai, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2020 m. vasario 26 d. priėmė nutarimą Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“, kurio dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo grėsmės paskelbė valstybės lygio ekstremalioji situacija visoje Lietuvos Respublikoje, o Vyriausybės 2020 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ paskelbė karantiną visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje bei patvirtino karantino režimo priemones. Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimas Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ neteko galios 2022 m. gegužės 1 d., Vyriausybės 2020 m. lapkričio 4 d. nutarimas Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ – nuo 2021 m. liepos 1 d. Taigi, ieškovė atsakovo teikiamų nurodymų, ginčo įsakymu priimimo metu galiojo Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimas Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“, o tai suteikia pagrindą vadovautis teisės normomis, reglamentuojančiomis asmenų užkrečiamųjų ligų profilaktiką ir kontrolę esant valstybės lygio ekstremaliosios situacijos sąlygomis.
31. ZULPKĮ 18 straipsnio 1 dalyje (įstatymo redakcija, galiojusi nuo 2021 m. kovo 26 d. iki 2021 m. lapkričio 30 d.), kuria vadovaujasi ieškovė, nustatyta, kad darbų ir veiklos sričių, kuriuose leidžiama dirbti darbuotojams, tik iš anksto patikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sąrašą, taip pat darbų ir veiklos sričių, kuriuose leidžiama dirbti darbuotojams, patikrinusiems ir (ar) periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, sąrašą, darbuotojų tikrinimosi tvarką nustato Vyriausybė.
32. Vadovaudamasi ZULPKĮ 18 straipsnio 1 dalimi, Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 178, patvirtinantį pirmiau nurodytus darbų ir veiklos sričių sąrašus, darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarką. Darbų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąrašo 2.3.1 papunktyje nustatyta, kad prie darbų ir veiklos, kuriuose leidžiama dirbti darbuotojams, periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, priskirtina ir švietimo įstaigų, laisvojo mokytojo veikla ir kitų švietimo teikėjų švietimo veikla. Šis papunktis yra aktualus nagrinėjama atveju, kadangi ieškovė savo nušalinimo nuo darbo metu ėjo ikimokyklinio ugdymo mokytojo pareigas.
33. Pagal Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos 4–9 punktus, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino metu Darbų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąrašo 2 punkte nurodytus darbus dirbantys ir (ar)

veikas vykdančius darbuotojai, turintys nuolatinį tiesioginį kontaktą darbo funkcijų atlikimo ar veiklos vykdymo vietoje su kitais asmenimis, turi pasitikrinti prieš pradėdami dirbti ir (ar) vykdyti veiklą ir (ar) atnaujindami veiklą po veiklos draudimų ar ribojimų panaikinimo ir periodiškai tikrintis, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas (4 punktas). Šios tvarkos 3 ir 4 punktuose nurodytų darbuotojų sąrašus sudaro ir atnaujina darbdavys bei informuoja sąrašuose nurodytus darbuotojus apie pareigą atlikti sveikatos patikrinimą (5 punktas). Periodiniai sveikatos patikrinimai atliekami ne dažniau kaip kas 7 dienas ir ne rečiau kaip kas 10 dienų nuo paskutinio sveikatos patikrinimo, atsižvelgiant į užkrečiamosios ligos, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, epidemiologinius ypatumus. Sveikatos patikrinimai atliekami iki paskelbtos valstybės lygio ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino dėl užkrečiamosios ligos pabaigos, atsižvelgiant į tai, kuris iš jų baigiasi vėliau (6 punktas). Atsižvelgiant į sveikatos apsaugos ministro patvirtintus kriterijus, sveikatos patikrinimai neatliekami šios tvarkos 3 ir 4 punktuose nurodytiems darbuotojams, kurie persirgo užkrečiamąja liga arba kurie buvo pasiekę užkrečiamosios ligos vakcina pagal skiepijimo schemą. Darbuotojai darbdaviai turi pateikti dokumentus, patvirtinančius šias aplinkybes (7 punktas). Sveikatos patikrinimai atliekami asmeniškai sveikatos priežiūros įstaigoje. Darbuotojų, kurie privalo pasitikrinti, sveikatos duomenys tvarkomi Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinėje sistemoje (toliau – ESPBI IS) (8 punktas). Darbuotojai, kurie privalo pasitikrinti, darbdaviai turi pateikti sveikatos patikrinimo rezultatus iš ESPBI IS (9 punktas).

34. Vertindami ieškovės kasaciname skunde nurodytus argumentus, susijusius su įstatymų leidėjo ŽŪLPKĮ 18 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų funkcijų delegavimu tik Vyriausybei, teisejų kolegija atkreipia dėmesį į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nagrinėtose konstitucinės justicijos bylose Nr. 12/2022, Nr. 1/2023 priimtuose atitinkamai 2022 m. spalio 12 d., 2023 m. sausio 24 d. nutarimuose pateiktus išaiškinimus. Šiose bylose buvo sprendžiama dėl ŽŪLPKĮ 18 straipsnio (2021 m. kovo 23 d. redakcija) 1 dalies, 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimo Nr. 207 „Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo“ 3.2.8 ir 3.4.4 papunkčių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir ŽŪLPKĮ.

35. Aiškindamas konstitucinį teisės valstybės principą, Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad iš šio principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos, *inter alia* (be kita ko), reikšiantis, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tų visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, be kita ko, poįstatymiais teisės aktais reguliuoti santykius, kurie turi būti reguliuojami tik įstatymais. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad Lietuvoje nėra delegaluotus įstatymų leidėjos, todėl Seimas – įstatymų leidėjas negali pavesti Vyriausybei ar kitoms institucijoms poįstatymiais teisės aktais reguliuoti tų teisinių santykių, kurie pagal Konstituciją turi būti reguliuojami įstatymais, o Vyriausybė negali tokių įgaliojimų perimti (*inter alia*, 2004 m. gruodžio 13 d., 2011 m. rugsėjo 28 d., 2022 m. birželio 21 d. nutarimai). Įstatymuose nustatomas bendro pobūdžio taisyklės, o poįstatyminiuose teisės aktuose jos gali būti detalizuojamos, gali būti reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka (*inter alia*, 2014 m. gegužės 9 d., 2022 m. balandžio 16 d., 2022 m. birželio 21 d. nutarimai).

36. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusių teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymų, kai Konstitucija nereikalauja įstatymų reguliuoti tam tikrų su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių, jie gali būti reguliuojami ir poįstatymiais teisės aktais – aktais, reglamentuojančiais žmogaus teisių įgyvendinimo procesinius (procedūrinius) santykius, atskirų žmogaus teisių įgyvendinimo tvarką ir pan. (*inter alia*, 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. gegužės 5 d., 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimai). Kai kada poreikį įstatymų nustatytą teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukonkreitinti poįstatyminiuose teisės aktuose gali kelti būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija (*inter alia*, 2005 m. vasario 7 d., 2007 m. gegužės 5 d., 2020 m. gruodžio 7 d. nutarimai), tačiau, kaip ne kartą yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas, jokioms aplinkybėms poįstatyminiai teisės aktai negalima nustatyti asmenis teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimtį; poįstatyminiai teisės aktai negalima nustatyti ir tokiu su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuri konkuruotų su nustatytųjų įstatyme (Konstitucinio Teismo 2022 m. spalio 12 d. nutarimas byloje Nr. 12/2021).

37. Konstitucinis Teismas 2022 m. birželio 21 d. nutarime byloje Nr. 10/2021, *inter alia*, pažymėjo, kad įstatymų leidėjo įstatyme įtvirtintos žmonių užkrečiamosios ligoms suvaldyti skirtos priemonės gali būti detalizuojamos poįstatyminiuose teisės aktuose, juose nustatant tokių priemonių įgyvendinimo tvarką, atsižvelgiant, *inter alia*, į tai, kad priemonių užkrečiamajai ligai suvaldyti nustatymas ir (ar) jų įgyvendinimas suponuoja, be kita ko, tam tikrų specialiųjų žinių turėjimą ar specialios (profesinės) kompetencijos būtinybę.

38. Bylą nagrinėję teismai, netenęję ieškovės reikalavimų, procesinius sprendimus grindė ŽŪLPKĮ, Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimu „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“, Vyriausybės nutarimo Nr. 178, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo 2020 m. gegužės 29 d. sprendimo Nr. V-1336 „Dėl tyrimų dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) organizavimo“ (toliau – Sprendimas dėl COVID-19 tyrimų organizavimo), Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2020 m. gruodžio 4 d. įsakymu Nr. V-2797 patvirtinto COVID-19 tyrimų atlikimo tvarkos aprašo nuostatomis. Ieškovei teikiant argumentus, kad tik Vyriausybė buvo įgaliojusi įgyvendinti ŽŪLPKĮ 18 straipsnio nuostatas privalo nustatyti, ar Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas, kaip ir Vyriausybė, turėjo teisę priminti teisės aktus, nustatančius darbuotojų profilaktinio patikrinimo dėl užkrečiamosios ligos tvarką ir būdus.

39. Kaip matyti iš Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ preambulės, jis buvo priimtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymu (toliau – CSĮ) nuostatomis – 9 straipsnio 11 punktu ir 26 straipsnio 1 dalies 2 punktu. Pagal CSĮ 1 straipsnio 1 dalį, šis įstatymas nustato civilinės saugos sistemos organizavimą ir veikimo teisinius ir organizacinius pagrindus, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų kompetenciją, kitų įstaigų, ūkio subjektų, gyventojų teises ir pareigas civilinės saugos srityje. Civilinė sauga – veikla, apimanči valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų ir gyventojų pasirengimą ekstremaliosios situacijos, veiksams joms gresiant ar susidarius, ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių šalinimą (CSĮ 2 straipsnio 2 punktas). Šio įstatymo 2 straipsnio 6 punktas apibrėžia ekstremaliąją situaciją kaip dėl ekstremaliojo įvykio susidariusią padėtį, kuri gali sukelti staigų didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai arba gyventojų žūtį, sužalojimą ar padaryti kitą žalą. Pagal CSĮ 3 straipsnio 1 punktą, Vyriausybė yra vienas iš subjektų, sudarančių civilinės saugos sistemą, kurios tikslas yra, be kita ko, padėti gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams, gresiant ar susidarius ekstremaliosios situacijos, išvengti ar patirti kuo mažiau žalos, išlaikyti rimbą, išsaugoti gyventojų gyvybę, sveikatą, turtą ir apsaugoti aplinką (CSĮ 4 straipsnio 2 punktas). Vyriausybė įstatymo leidėjo yra įgaliojta nustatyti abiejų lygių ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarką, skirti valstybės operacijų vadovą (CSĮ 9 straipsnio 11 punktas).

40. CSĮ 2 straipsnio 12 punktas pateikia ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo sąvoką – tai civilinės saugos sistemos subjekto valstybės tarnautojas, darbuotojas ar valstybės politikas, paskirtas vadovauti visoms civilinės saugos sistemos pajėgoms, dalyvaujančioms likviduojant ekstremaliąją įvykį ar ekstremaliąją situaciją ir šalinant jų padarinius ekstremaliosios situacijos židinyje. Pagal CSĮ 27 straipsnio 4 dalies 2 punktą gresiant ar susidarius valstybės lygio ekstremaliąją situacijai valstybės operacijų vadovo funkcijas vykdo Vyriausybės paskirtas Vyriausybės narys arba valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos vadovas, atsižvelgdamas į įvykio, ekstremaliojo įvykio pobūdį. Remiantis CSĮ 15 straipsnio 2 dalies 4 punktu, gyventojai, ūkio subjektai ir kitos įstaigos privalo vykdyti operacijų vadovo teisėtus nurodymus ir ekstremaliųjų situacijų komisijos sprendimus, reikalingus įvykui, ekstremaliajam įvykiui ar ekstremaliajai situacijai likviduoti.

41. Vyriausybė 2010 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1503 (redakcija, galiojusi nuo 2021 m. liepos 31 d.) patvirtino Valstybinį ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, pagal kurį valstybės ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas atsako už valstybės lygio ekstremaliosios situacijos likvidavimą ir jos padarinių šalinimą organizavimą (20 punktas). Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2020 m. vasario 27 d. potvarkiu Nr. 43 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo“ valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovu paskirtas sveikatos apsaugos ministras Aurelijus Vergyga (neteko galios 2020 m. gruodžio 16 d.). Vyriausybės 2020 m. gruodžio 16 d. nutarimu Nr. 1419 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo skyrimo“ (toliau – Vyriausybės 2020 m. gruodžio 16 d. nutarimas Nr. 1419) valstybės lygio ekstremaliosios situacijos dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) plitimo grėsmės valstybės operacijų vadovu paskirtas sveikatos apsaugos ministras Artūras Dulys. Šis nutarimas galiojo iki 2022 m. gegužės 1 d.

42. Įvertinusi ir susisteminiusi anksčiau nurodytą teisinį reguliavimą, galiojusį valstybėje įvedus ekstremaliąją situaciją dėl COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos), teisejų kolegija konstatuoja nesant pagrindo pritarti ieškovės argumentams, kad šimtiniai tik Vyriausybė turėjo teisę nustatyti darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarką, be kita ko, kaip (kokiu būdu) darbdavys informuoja darbuotoją apie jo pareigą pasitikrinti sveikatą dėl užkrečiamosios ligos, dėl kurios yra paskelbta ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, kas ir kaip konkrečiai atlieka tokį sveikatos patikrinimą.

43. Kaip matyti, visuomeninius santykius ekstremaliosios situacijos metu reguliuoja, visų pirma, CSĮ, detalizuojantis civilinės saugos sistemos veiksmus, apibrėžiantis valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, pareigūnų kompetenciją, jų vykdomas funkcijas. O ŽŪLPKĮ nustato žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės valdymo, ginčų sprendimo bei žalos atlyginimo ir atsakomybės už teisės aktų pažeidimus užkrečiamųjų ligų kontrolės ir profilaktikos klausimais pagrindus, fizinių ir juridinių asmenų teises bei pareigas užkrečiamųjų ligų kontrolės ir profilaktikos srityje, užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės finansavimo bei jų kainų kompensavimo ypatumus (1 straipsnio 1 dalis). Vadovaujantis pirmiau cituotomis CSĮ nuostatomis, matyti, kad Vyriausybė yra įgaliojta skirti operacijų vadovą, juo, priėmus Vyriausybės 2020 m. gruodžio 16 d. nutarimą Nr. 1419, buvo paskirtas sveikatos apsaugos ministras. Šis civilinės saugos sistemos valstybės tarnautojas, turėdamas specialią žinių medicinos srities, kurios buvo ypač aktualios siekiant suvaldyti infekcijas, dėl kurios buvo paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija, plitimą, priimamas poįstatymiais teisės aktais (Sprendimas dėl COVID-19 tyrimų organizavimo, COVID-19 tyrimų atlikimo tvarkos aprašas) detalizavo COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) nustatymo, kontrolės priemones.

44. Pati ieškovė kasaciniame teisme teigia, kad nei ŽŪLPKĮ, nei Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarka nenustatė jokių specifinių medicininių tyrimų, testų ir pan., kuriuos turėtų atlikti darbuotojai, privalantys periodiškai tikrintis sveikatą. Teisejų kolegija konstatuoja, kad būtent dėl poreikio detalai apibrėžti COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) nustatymo būdus ir kriterijus, kurie yra įtvirtinti nei ŽŪLPKĮ, nei Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkoje, operacijų vadovas, priimdamas teisės aktus, vykdė jam pavestas funkcijas šio klausimu, t. y., minėta, detalizavo COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) nustatymo, kontrolės priemones (šios nutarties 36, 37 punktai).

45. Teisejų kolegija, apibendrinama išdėstytus motyvus, konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai savo procesiniuose sprendimuose pagrįstai ir tinkamai vadovavosi ne tik ŽŪLPKĮ, Vyriausybės nutarimu Nr. 178, bet ir Sprendimo dėl COVID-19 tyrimų organizavimo, COVID-19 tyrimų atlikimo tvarkos aprašo nuostatomis.

Dėl ieškovės pareigos atlikti periodinį sveikatos patikrinimą

46. Ieškovė kasaciniame skunde nesutinka su teismų padaryta išvada, kad ji turėjo pareigą periodiškai tikrintis sveikatą, ar neserga užkrečiamąja liga. Šią savo poziciją ieškovė grindžia pateiktamais keliais argumentų grupės: *pirma*, teismai nepagrįstai nusprendė, kad ieškovės pareiga periodiškai tikrintis sveikatą kilo ne iš įstatymų (neįtraukimo) į darbdavio (atsakovo) sudarintą darbuotojų, privalančių pasitikrinti sveikatą, sąrašą, o iš teisės aktų nuostatų, *antra*, teismai netinkamai aiškino Vyriausybės nutarime Nr. 178 vartojamą sąvoką „nuolatinis tiesioginis kontaktas“, iš kurio kyla pareiga tikrintis sveikatą, ir dėl to nepagrįstai nusprendė, kad ieškovė savo darbo funkcijų atlikimo vietoje turi nuolatinį tiesioginį kontaktą su kitais asmenimis, *trečia*, teismų argumentai nepatvirtina, kad ieškovė darbdavio buvo informuota apie jos pareigą tikrintis sveikatą.

47. Dėl pirmosios argumentų grupės, susijusios su pareigos pasitikrinti sveikatą kildinimu iš teisės aktų reikalavimų, teisejų kolegija nurodo, kad Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkos 4 punkte nustatyta, jog valstybės lygio ekstremaliosios situacijos ir (ar) karantino metu Darbuotojų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąrašo 2 punkte nurodytus darbus dirbantys ir (ar) veiklas vykdančius darbuotojai, turintys nuolatinį tiesioginį kontaktą darbo funkcijų atlikimo ar veiklos vykdymo vietoje su kitais asmenimis, turi pasitikrinti prieš pradėdami dirbti ir (ar) vykdyti veiklą ir (ar) atnaujindami veiklą po veiklos draudimų ar ribojimų panaikinimo ir periodiškai tikrintis, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas. Šios tvarkos 3 ir 4 punktuose nurodytų darbuotojų sąrašus sudaro ir atnaujina darbdavys bei informuoja sąrašuose nurodytus darbuotojus apie pareigą atlikti sveikatos patikrinimą (5 punktas).

48. Taigi pagal Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkos 4 punktą pareiga periodiškai tikrinti sveikatą nustatoma darbuotojui, kurio atliekamas darbas įtrauktas į Darbuotojų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąrašą, ir šis darbuotojas, eidamas pareigas, turi nuolat kontaktuoti su kitais asmenimis. Teisejų kolegijos vertinimu, Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkos 5 punktas turi būti aiškinamas kaip įpareigojantis darbdavį sudaryti darbuotojų sąrašą ir apie jį informuoti darbuotoją darbuotojo pareigos išvėsinimo tikslais. Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkos 4 ir 5 punktų pagrindu teisejų kolegija daro išvadą, kad darbuotojo pareigos periodiškai tikrintis sveikatą konstatavimui pakanka, jog darbuotojas atitiktų Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkos 4 punkte nurodytas sąlygas ir jam būtų žinoma apie jam taikomą reikalavimą periodiškai atlikti sveikatos patikrinimą. Darbuotojų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąrašo darbuotojė nebūvimas, darbuotojai esant supažindintam su jame taikomu reikalavimu, negali panaikinti darbuotojo pareigos tikrintis sveikatą.

49. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad ieškovė dirbo Šilutės lopšelio-darželio „Raudonkepuraitė“ ikimokyklinio ugdymo mokytoja. Šios įstaigos pareigybė pateko į Vyriausybės patvirtinto Darbuotojų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąrašo 2.3.1 punkto – švietimo įstaigų, laisvojo mokytojo veiklą ir kitų švietimo teisejų švietimo veiklą – taikymo sritį, vadina, kaip buvo nurodyta pirmiau, vien iš tokio reguliavimo kilo jos pareiga periodiškai tikrintis, ar ji neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija.

50. Be to, nagrinėjami bylai aktuali teismų nustatyta faktinė aplinkybė, kurios ieškovė kasaciniu skunde nekvestionavo, kad atsakovas 2021 m. kovo mėn. sudarė sveikatą privalančių pasitikrinti Darbuotojų sąrašą (šios nutarties 12, 18 punktai). Nurodytos aplinkybės teikia pagrindą daryti išvadą, kad ieškovės pareiga periodiškai tikrintis sveikatą kilo tiek Vyriausybės patvirtinto Darbuotojų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąrašo, tiek įtraukimo į Darbuotojų sąrašą pagrindu.

51. Ieškovė kasaciniame skunde pateikė argumentus, kad vien aplinkybė, jog darbas patenka į Vyriausybės patvirtintą Darbuotojų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąrašą, yra nepakankama tam, kad darbuotojui kiltų pareiga periodiškai tikrintis sveikatą, – būtina, kad savo darbo funkcijų atlikimo vietoje jis turėtų nuolatinį tiesioginį (fizinį) kontaktą su kitais asmenimis. Nepritardama pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų padarytoms išvadoms dėl jos turimo nuolatinio tiesioginio kontakto su kitais asmenimis, ieškovė laikosi pozicijos, kad, nesant šio kvalifikuojamojo požymio, vien darbas švietimo įstaigoje nesukuria jai pareigos periodiškai tikrintis sveikatą.

52. Kaip jau buvo nurodyta, darbuotojo pareiga periodiškai tikrintis sveikatą konstatuoti būtina, kad darbuotojas atitiktų Darbuotojų sveikatos tikrinimo tvarkos 4 punkte nurodytas sąlygas, be kita ko, turėtų nuolatinį tiesioginį kontaktą darbo funkcijų atlikimo ar veiklos vykdymo vietoje su kitais asmenimis. Tokio kontakto buvimo (nebuvo) faktas nustatytas pirmiausia įvertinant konkretaus darbuotojo atliekamus darbo funkcijas.

53. Kaip nustatė ginčą nagrinėję teismai, atsakovo direktoriaus 2015 m. kovo 7 d. įsakymu Nr. V1-28 patvirtintame Šilutės lopšelio-darželio „Raudonkepuraitė“ darbuotojų, tiesiogiai dirbančių su vaikais, tvarkos apraše pedagogams (auklėtojams, logopedui, muzikos mokytojui) nustatytos pareigos, susijusios su tiesioginiu kontaktu su vaikais – be kita ko, vesti ugdomąją veiklą vaikams, kūrybiškai dalyvauti ugdymajame procese, kasdien organizuoti fizinę aktyvią veiklą, organizuoti vaikų pasivaikščiojimus lauke, apžiūrėti ir priimti kiekvieną rytą atvestus vaikus, vykdyti vaikų maitinimą, diegti kultūrinius-higieninius įgūdžius, dalinti vaikams maistą (2.2, 2.4, 2.9, 2.10, 3, 8 punktai).

54. Tiek pagal atsakovo direktoriaus 2017 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr. P3-28 patvirtinto šio lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo auklėtojo pareigybės aprašymo, tiek pagal 2021 m. liepos 14 d. įsakymu V1-69 patvirtinto pakeisto ir papildyto ikimokyklinio ugdymo mokytojo pareigybės aprašymo nuostatas, šis darbuotojas sudaro saugias ir sveikas sąlygas vaiko ugdymui(si), organizuoja ugdomąjį procesą, saugų patyrininių edukacinio pobūdžio vaikų buvimą lauke, organizuojant įvairių veiklų, nuolat stebint vaikus, kartu dalyvaujant, garantuoja fizinį ir emocinį saugumą grupėje, sakė, žaidimų aikštelėse bei kitose įstaigos erdvėse, laikosi grupės dienos ritmo, užtikrina saugų ir ramų vaikų miegą (2021 m. liepos 14 d. patvirtinto pareigybės aprašymo 5.1, 5.2, 5.7–5.9 punktai).
55. Teisėjų kolegija, remdamasi nurodytomis atsakovo vidaus teisės aktų nuostatomis, daro išvadą, kad jose apibrėžtos ikimokyklinio ugdymo mokytojo (auklėtojo) pareigos, šiam darbuotojui nustatytos funkcijos patvirtina, jog ieškovė (ikimokyklinio ugdymo mokytoja), atlikdama savo darbo funkcijas, neišvengiamai turi nuolatinti tiesioginį, dažnu atveju – fizinį, kontaktą su lopšelių-darželių lankančiais vaikais. Atitinkamai, laikantis Darbuotojų sveikatos tikrinimosi tvarkos reikalavimų, vykdyti tokias savo funkcijas ieškovė galėjo tik periodiškai tikrindamasi sveikatą.
56. Tokios išvados nepaneigia ir ieškovės užimamos pareigybės funkcijų esmės (pobūdžio) nepakeičia kasacinio skundo argumentai, susiję su teismų tariamai netinkamai aiškinimomis Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro techninės ataskaitos „Sąlytį turėjusių asmenų išaiškinimas“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Rekomendacijų dėl sąlytį su COVID-19 atveju turėjusių asmenų valdymo nuostatomis, kurios, pačios ieškovės vertinimu, reglamentuoja sąlytį su sergančiais COVID-19 liga turėjusių asmenų pareigas, o ne darbuotojų pareigą tikrintis sveikatą, todėl teisėjų kolegija dėl šio kasacinio skundo argumentų, kaip neturintį reikšmės procesinei bylos baigčiai, plačiau nepasisako.
57. Ieškovė kasaciniame skunde taip pat nurodo, kad darbdavio nebuvo informuota apie pareigą periodiškai tikrintis sveikatą. Anot ieškovės, NVSC rezultatų aktas, kuriuo rėmėsi teismai, tokios aplinkybės nepatvirtina.
58. Teisėjų kolegija, vertindama, ar atsakovas tinkamai įvykdė savo pareigą supažindinti ieškovę su jai taikomu reikalavimų periodiškai pasitikrinti sveikatą, atkreipia dėmesį į byloje nustatytas teisiškai reikšmingas aplinkybes. Šalių ginčą nagrinėję teismai nustatė, kad ieškovė buvo pasirašytinai supažindinta su Vyriausybės nutarimu Nr. 178, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2021 m. rugpjūčio 27 d. įsakymu Nr. V-1946 „Dėl kriterijų, kuriais vadovaujantis darbuotojams neatliekami sveikatos patikrinimai, ar neserga COVID-19 liga (koronaviruso infekcija), dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, nustatymo“; Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. liepos 26 d. įsakymu „Dėl Šilutės rajono savivaldybės įstaigų darbuotojų, kuriems leidžiama dirbti pasitikrinusiems ir (ar) periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija ir (ar) karantinas, sveikatos tikrinimosi tvarkos patvirtinimo“; ŽŪLPKĮ. Be to, bylos duomenys patvirtina, kad ieškovė 2021 m. balandžio mėn. savo iniciatyva pateikė atsakovui pasirašytą dokumentą, pavadinantį „Nesutikimas jokiams vidiniams kūno intervencijoms testams ar tyrimams atlikti, implantuojamųjų medicininių priemonių (prieštaišių)“ (Nesutikimas Nr. 1), taip pat analogiško turinio 2021 m. rugpjūčio 31 d. Nesutikimą Nr. 2. Šiuose Nesutikimuose nurodyta, kad ieškovė nesutinka atlikti testo dėl koronaviruso infekcijos (COVID-19), tyrimų dėl koronaviruso infekcijos (COVID-19), taip pat nesutinkama būtų implantuojamos medicinos priemonės (prieštaisai), t. y. su intervencija į kūno vidų, imant tepinėlius iš nosiaryklės ar burnos arba kitu būdu. Nesutikimuose teigiama, kad ieškovė turi prigintinę laisvą valią ir pareiškia: „draudžiu, kad prieš mano laisvą valią (t. y. prieš mane) būtų taikomi bet kokie veiksmai ir (ar) priemonės iš Lietuvos Respublikos sveikatos ministerijos ar kitų Lietuvos institucijų pagal jų nustatytus reikalavimus“. Byloje taip pat yra atsakovo 2021 m. balandžio 21 d. raštas NVSC „Dėl darbuotojų vakcinacijos ir testavimo“, kuriame pranešama, kad mokytoja, kuri parašė motyvuotą raštą dėl atsisakymo skiepytis ir testuotis, yra informuota apie būtinybę periodiškai testuotis, supažindinta su teisės aktais, su ja komunikuota daugelį kartų.
59. Aptarti rašytiniai įrodymai, ypač ieškovės savo iniciatyva atsakovui pateikti Nesutikimai ir jų turinys (parengtas ne atsakovo, bet su byla susijusių trečiųjų asmenų), teisėjų kolegijos vertinimu, patvirtina, kad ieškovė buvo informuota (jai buvo žinoma aplinkybė), jog ji yra priskirta prie darbuotojų, privalančių periodiškai tikrinti sveikatą dėl COVID-19 ligos, ir tai kartu su pirmiau aptartais kriterijais suponavo jos periodinio tikrinimosi pareigą.
60. Pažymėtina ir tai, kad pareigą tikrintis sveikatą ieškovė neabejotinai tapo žinoma atsakovui priėmus nutartį įsakymą, kuriame jos nušalinimo nuo darbo terminas siejamas su diena, kai ji pasitikrins, ar neserga užkrečiamąja liga, dėl kurios yra paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija, tačiau net ir susipažinusi su šiuo dokumentu ieškovė nesiėmė jokių aktyvių veiksmų situacijai pakeisti.
61. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į Konstitucinio Teismo 2022 m. spalio 12 d. nutarime nurodytą jurisprudenciją, kad, pagal ŽŪLPKĮ 18 straipsnio 4 dalies nuostatą, darbuotojas yra nušalinamas nuo darbo, nemokant jam darbo užmokesčio, tik laikinai, t. y. iki tos dienos, kol pasitikrins, ar neserga užkrečiamąja liga, ir kad terminas, per kurį darbuotojas negauna darbo užmokesčio dėl to, kad atsisakė nustatytu laiku pasitikrinti, ar neserga užkrečiamąja liga, arba nepasitikrino be labai svarbių priežasčių, priklauso nuo paties darbuotojo, t. y. nuo to, kada jis įvykdys ŽŪLPKĮ 18 straipsnio nuostatose įtvirtintą pareigą privalomai pasitikrinti sveikatą. Toks aiškinimas reiškia, kad tiek nušalinimo nuo darbo faktas, tiek jo trukmė ir atitinkamai žmogaus teisės laisvai pasirinkti darbą ribojimo apimtis priklauso išimtinai nuo paties darbuotojo valios ir šiam imantis aktyvių veiksmų (pasitikrinus sveikatą) gali apskritai neįvykti arba gali būti sutrumpintas iki minimalios (ir mažiausiai neigiamą padarinių darbuotojui sukeliančios) trukmės. Ieškovė laisva valia pasirinko nevykdyti jai šį įstatymo (ŽŪLPKĮ) ir įgyvendinančių teisės aktų kylančių pareigų, todėl šis tokio neveikimo kylančias neigiamas padarinius negali būti perkeltami atsakovui.
62. Tai konstatavus, nėra teisiškai svarbių ieškovės kasaciniame skunde dėstomai argumentai dėl darbuotojo informavimo apie pareigą tikrintis sveikatą formos – Vyriausybės nutarimu Nr. 178 patvirtintos Darbuotojų, kuriems leidžiama dirbti tik iš anksto pasitikrinusiems ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, sveikatos tikrinimosi tvarkos 6 punkto (nustatančio darbdavio pareigą pildyti F 048/a formos pažymą) taikymo pagal analogiją.
63. Teisėjų kolegija plačiau nepasisako ir dėl kasacinio skundo argumentų, susijusių su ieškovės Nesutikimų kvalifikavimu – ar tai nesutikimais dėl profilaktinio sveikatos patikrinimo, ar dėl konkretaus invazinio medicininio tyrimo (ieškovės versija). Šiuo aspektu tik primintina, kad, kaip jau buvo konstatuota šioje nutartyje, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras – ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas, turintis specialią žinių medicinos srityje, priimtais poįstatyminiais teisės aktais detalizavo COVID-19 ligos (koronaviruso infekcijos) nustatymo, kontrolės priemones. Vadovaujantis Sprendimo dėl COVID-19 tyrimų organizavimo nuostatomis, Darbų, kuriuose leidžiama dirbti pasitikrinusiems, sąraše nurodytiems asmenims, turintiems profilaktiškai pasitikrinti sveikatą, privalomai atliekami PGR, kaupiniai PGR, serologiniai tyrimai arba antigeno testai. Toks reguliavimas ir šios nutarties 58 punkte nurodytas Nesutikimų turinys patvirtina teismų išvadas, kad juos pateikdama ieškovė atsisakė profilaktiškai tirti dėl COVID-19.

Dėl galimybės ieškovės darbo funkcijas vykdyti nuotoliniu būdu

64. Kasaciniame skunde ieškovė nurodo, kad, vadovaujantis ŽŪLPKĮ 18 straipsnio 4 dalimi, darbuotojo nušalinimas nuo darbo yra galimas tik tuo atveju, jei, atsižvelgiant į darbuotojo atliekamo darbo pobūdį, nėra galimybių darbuotojui paskirti dirbti nuotoliniu būdu ar perkelti į kitą darbą, kurį jam leidžiama dirbti pagal sveikatos būklę. Ieškovė nesutinka su apeliacinės instancijos teismo išvadomis, kad nuotoliniu būdu leidžiama ugdyti tik priešmokyklinio amžiaus vaikus arba jei savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu įstaigoje būtų paskelbtas karantinas, taip pat kad ieškovė nuotoliniu būdu negalėtų atlikti savo tiesioginių funkcijų. Ieškovė teigia, kad į bylą pateikė įrodymus, patvirtinančius, jog ji nuo 2022 m. vasario 7 d. buvo grąžinta į darbą atlikti savo darbo funkcijų nuotoliniu būdu.
65. ŽŪLPKĮ 18 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad darbuotojas, atsisakęs nustatytu laiku pasitikrinti, ar neserga užkrečiamąja liga, arba nepasitikrinęs be labai svarbių priežasčių (liga, dalyvavimas giminačių laidotuose, komandiruotė), atsižvelgiant į darbo pobūdį, skiriamas dirbti nuotoliniu būdu arba perkeltas į kitą darbą, kurį jam leidžiama dirbti pagal sveikatos būklę, o jeigu tokių galimybių nėra, nušalinamas nuo darbo, nemokant jam darbo užmokesčio, iki tos dienos, kol jis pasitikrins, ar neserga užkrečiamąja liga, o šio straipsnio 2 dalyje nurodytas darbuotojas – iki tol, kol pasibaigs laikotarpis, kuriam turi izoliuotis asmuo, turėjęs sąlytį. Ši teisės norma leidžia nušalinti darbuotoją nuo darbo tik nesant galimybių pasiūlyti jam dirbti nuotoliniu būdu arba būti perkeltam į kitą darbą, kurį galima atlikti pagal sveikatos būklę.
66. Teisėjų kolegija nusprendžia, kad ieškovė byloje neįrodė esant sąlygų, leidžiančių išvengti jos nušalinimo nuo darbo vadovaujantis ŽŪLPKĮ 18 straipsnio 4 dalimi. Ieškovė teigia, kad jos galimybės dirbti nuotoliniu būdu patvirtina paties atsakovo 2022 m. vasario 4 d. įsakymas Nr. P3-21 „Dėl J. Š. nušalinimo nuo darbo nutraukimo“, kurio ieškovė nuo 2022 m. vasario 7 d. buvo grąžinta į darbą atlikti savo darbo funkcijų nuotoliniu būdu. Vis dėlto teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad, priešingai nei įrodinėja ieškovė, šiame įsakyme nenurodoma, jog ieškovė buvo grąžinta į darbą dirbti būtent nuotoliniu būdu – įsakymu ji įpareigota „grįžti į darbą tęsti savo pareigybės aprašyme nurodytas funkcijas“ (2 t., b. l. 64). Taigi šis dokumentas nepatvirtina, kad ieškovė savo darbo funkcijas vykdė nuotoliniu būdu. Nuotolinis darbas atsakovo įstaigoje galimai buvo vykdomas Šilutės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2022 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. A1-136 „Dėl infekcijų plitimą ribojančio režimo įvedimo Šilutės lopšelio-darželėje „Raudonkepuraitė“, kuriuo sustabdytas ugdymas darželėje (2 t., b. l. 65), pagrindu (nors tiesioginių pavedimų ieškovė dirbti nuotoliniu būdu patvirtinančių rašytinių įrodymų byloje nėra), tačiau net ir toks atvejis patvirtintų ne ieškovės, o bylą nagrinėjusių teismų poziciją, kad ieškovės nuotolinis darbas galimas tik savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu įvedus įstaigoje infekcijų plitimą ribojantį režimą ir nusprendus sustabdyti ugdymą.
67. Teisėjų kolegijos vertinimu, teismai, priimdami atsakovui, teisingai pažymėjo, kad bendras ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo organizavimo principas yra jų ikimokyklinis ugdymas ikimokyklinio ugdymo įstaigoje (vaikų darželyje), kuri kartu vykdo ir vaikų priežiūrą. Ikimokyklinio ugdymo organizavimo principas teikia prioritetą vaikų tiesioginiam, o ne nuotoliniam mokymui, kuris gali būti taikomas tik esant ypač svarbiems veiksniams, galintiems daryti neigiamą įtaką vaikų sveikatai ir (ar) gyvybei.
68. Tokią išvadą pagrindžia vidiniai atsakovo dokumentai. Pagal Šilutės lopšelio-darželio „Raudonkepuraitė“ nuostatus, institucijos paskirtis – ikimokyklinio ugdymo grupės įstaiga lopšelių-darželių (9 punktas), mokymosi būdai ir forma – kasdieninis, grupinis mokymas (11 punktas), kitos veiklos rūšys – be kita ko, vaikų dienos priežiūros veikla (15.3 punktas). Atsakovas privalo užtikrinti fiziniai ir emociniai sveiką bei saugią aplinką, užkertančią kelią fizinio ir emocinio smurto, prievartos ir žalingų įpročių apraškos (20.1 punktas), kokybišką ugdymą, tinkamiausių ugdymo metodų parinkimą, ugdymo programų įgyvendinimą (20.2 punktas).
69. Vadovaujantis atsakovo direktoriaus 2016 m. kovo 5 d. įsakymu Nr. V1-106 patvirtintu Šilutės lopšelio-darželio „Raudonkepuraitė“ ugdymo(si) organizavimo aprašu, ikimokyklinio ugdymo(si) veikla organizuojama 7–17.30 valandomis (7.1 punktas), ikimokyklinio ugdymo(si) procesas organizuojamas kaip ištisinis ir nedalomasis visą ugdytinių buvimo grupėje laiką (7.2 punktas).
70. Nurodytos nuostatos kartu su pirmiau šioje nutartyje cituotomis Šilutės lopšelio-darželio „Raudonkepuraitė“ darbuotojų, tiesiogiai dirbančių su vaikais, tvarkos apraše ir Ikimokyklinio ugdymo mokytojo pareigybės aprašyme nurodytomis ikimokyklinio ugdymo mokytojo (auklėtojo) funkcijomis (šios nutarties 53, 54 punktai) teikia pagrindą daryti išvadą, kad pagal minėtose dokumentuose apibrėžtą atsakovo veiklos specifiką ir ieškovės, kaip ikimokyklinio ugdymo mokytojos, darbo pobūdį jai nustatytų funkcijų atlikimas nuotoliniu būdu, atsakovui vykdant veiklą (nesustabdyjus ugdymo proceso įstaigoje), nebuvo įmanomas. Atsižvelgiant į tai ir į aplinkybę, kad ieškovės nušalinimo nuo darbo metu nebuvo teisės akto, pagrindžiančio būtinybę vaikų ugdymo procesą organizuoti nuotoliniu būdu, atmetami ieškovės argumentai, kad jos vykdomo darbo pobūdis kėjo jai dirbti nuotoliniu būdu.
71. Apibendrinama išdėstytus argumentus teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, taip pat įrodinėjamą ir įrodymų vertinimą reglamentuojančias proceso teisės normas, todėl ieškovės kasacinis skundas atmetinas, o skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis palikta nepakeista ([CPK](#) 346 straipsnis, 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

72. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, iš antrosios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos ([CPK](#) 93 straipsnio 1, 2 daly, 98 straipsnio 1 dalis). [CPK](#) 98 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo naalaba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio.
73. Ieškovės kasacinį skundą atmetus, sprendžiant atsakovo patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas.
74. Byloje esantys mokesčių dokumentai patvirtina, kad atsakovas už atsiliepimo į kasacinį skundą parengimą turėjo 2500 Eur atstovavimo išlaidų, jų atlyginimą prašo priteisti iš ieškovės. Prašomo priteisti atstovavimo išlaidų atlyginimo dydis neviršija Rekomendacijų dėl civilinės bylos priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiama naalaba (naalauas) maksimalaus dydžio. natvritu Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. IR-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.), 8.14 punktuose nustatyto dydžio, todėl, netenkinus ieškovės kasacinio skundo, atsakovui iš ieškovės priteisinas prašomas 2500 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimas ([CPK](#) 93 straipsnio 1, 3 daly, 98 straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

- Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. birželio 16 d. nutartį palikti nepakeistą.
Priteisti atsakovui biudžetinei įstaigai Šilutės lopšeliui-darželiui „Raudonkepuraitė“ (j. a. k. 190689820) iš ieškovės J. Š. (a. k. (*duomenys neskelbtini*)) 2500 (du tūkstančius penkis šimtus) Eur kasaciniame teisme turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Ambrasaitė-Balynienė

Drukas

Grabinskas